

Goede landbouwgrond hernieuwd gewaardeerd

Tegen het jaar 2050 moeten boeren de dubbele hoeveelheid voedsel en voer produceren om de dan 9 miljard wereldbewoners van eten te voorzien. Dat is een hele opgave, zeker als de landbouw ook nog eens biobrandstoffen moet leveren.

Beleidsmakers raken ervan doordrongen dat goede landbouwgrond iets is om zinnig op te zijn.

De plannen om de Zeeuwse Hertogin Hedwigepolder aan de natuur terug te geven, roepen heftige, emotionele reacties op. Vruchtbare landbouwgrond, met noeste arbeid verworven, en waarmee generaties boeren hun boterham hebben verdiend: die laat je toch niet zomaar onder water lopen, als compensatie voor het uitdiepen van een vaargeul?

De situatie in Zeeland is een van de voorbeelden van de verschillende claims die er liggen op agrarische grond in Nederland. Bebouwing, wegen, recreatie en natuur; van alle kanten wordt een beroep gedaan op de schaarse ruimte. In het afwegen van die belangen is de landbouw de afgelopen decennia wat op de achtergrond geraakt. Die was vooral in het nieuws met overschotten en milieuproblemen. Maar sinds de mini-voedselcrisis van vorig jaar kan de productiefunctie van grond weer op meer belangstelling rekenen. Niet dat Ne-

derland de wereld moet voeden, maar toch. Verdient goede landbouwgrond misschien meer bescherming, nu blijkt dat de tijden van overschotten voorbij zijn? En welke gronden kunnen zich het beste aanpassen aan de effecten van de klimaatverandering? Deze en andere vragen kwamen aan de orde op een bijeenkomst over 'de druk op agrarische grond' in Brussel, die afgelopen maand op initiatief van het Nederlandse ministerie van LNV georganiseerd werd. Met de bijeenkomst wilde het ministerie een discussie op gang brengen over hoe duurzame landbouw in de toekomst eruit ziet en of goede landbouwgrond wellicht beter moet worden beschermd.

Nieuwe productiegebieden

Hoe snel de wereldwijde behoefte aan landbouwproducten de komende decennia stijgt, is

Akkerbouw in het westen van Nederland. Elke zes jaar verdwijnt in de Europese Unie landbouwgrond ter omvang van het Nederlandse landbouwareaal door infrastructu-
rele werken.

van veel factoren afhankelijk. Maar de schattingen liegen er niet om. Verwacht wordt dat de wereldbevolking tussen nu en 2050 groeit van 6,7 miljard naar 9 miljard mensen. Om in hun vraag naar voedsel te voorzien, moet de gewasproductie verdubbelen.

In onze directe omgeving zullen minder monden te voeden zijn. De bevolking in Europa neemt namelijk af, vanwege de vergrijzing. Afrika, Zuid-Amerika en Azië zijn verantwoordelijk voor de verwachte groei stuipen.

In Zuid-Amerika en Afrika zullen grote nieuwe landbouwgebieden ontstaan, verwacht Günther Fischer, landgebruikdeskundige bij het instituut voor toegepaste systeemanalyse IIASA in Oostenrijk. In zijn modellen gaat hij ervan uit dat door beter management en nieuwe technieken de gewasopbrengsten in de komende 40 jaar met gemiddeld 13 procent zullen stijgen. Daarbovenop is het nodig om minimaal 100 en maximaal 250 miljoen hectare nieuwe landbouwgrond in cultuur te brengen, om aan de vraag naar voedsel en diervoeder te voldoen. Een ruime marge, dat wel, maar het gaat hoe dan ook om enorme oppervlaktes.

Fischer heeft verscheidene redenen om aan te nemen dat de landbouw op het zuidelijk halfrond het snelst zal groeien. Daar is veel ruimte beschikbaar en de verwachting is dat de gevolgen van de klimaatverandering er relatief meevallen. Fischer: „De opwarming verloopt op het noordelijk halfrond sneller. Ook krijgt het noorden te maken met intensievere regenval. In zijn algemeenheid kun je zeggen dat de klimaatzones in noordoostelijke richting opschuiven.”

‘Vergeet biobrandstof’

Afgezien van de vraag of het wenselijk is om nog meer land te ontginnen, blijft er volgens Fischer nog voldoende ruimte over om biomassa te telen voor biobrandstoffen en andere vormen van bio-energie. Zijn model komt uit op 2,1 miljard hectare die hiervoor geschikt zou zijn. Ter vergelijking: in het jaar 2000 was de totale hoeveelheid landbouwgrond in de wereld 13,3 miljard hectare, waarvan 1,56 miljard hectare akkerbouw.

Voordat op nog grotere schaal land wordt ontgonnen of bestaande landbouwgrond wordt afgegraven, zullen landen zich moeten afvragen waar zij de prioriteit willen leggen. Bij voedsel en biomassa, bij het vastleggen van CO₂, bij het filteren en vasthouden van water, bij biodiversiteit, bij ruimte voor bebouwing, of een combinatie van deze functies?

Vanuit de milieuhoeke worden grote vraagtekens gezet bij de beschikbaarheid van landbouwgrond. „Vergeet de productie van koolzaadolie en ethanol”, zegt Michael Hamell, hoofd van de afdeling Landbouw, Bosbouw en Grond van het milieudepartement van de Europese Commissie. „Alleen al in de Europese Unie wordt elke dag duizend hectare landbouwgrond opgeofferd aan infrastructu-
rele werken. Dat betekent dat elke zes jaar 2 miljoen hectare verdwijnt, ofwel de totale oppervlakte van de Nederlandse landbouw. Op de landbouwgrond die overblijft, is vervuiling al decennia lang een probleem. De kwaliteit van de grond is over het algemeen alleen maar slechter geworden, onder andere door de daling van de organische-stofgehalten. Omdat bij de afbraak van organische stof CO₂ vrijkomt, is het bovendien sterk de vraag of de teelt van

akkerbouwgewassen wel zoveel bijdraagt aan de vermindering van de hoeveelheid CO₂ in de lucht. Recente Engelse studies wijzen erop dat eerder het omgekeerde het geval is.”

Kaderrichtlijn bodem

Hamell is de hoofdarchitect van de Kaderrichtlijn Bodem, die tot zijn spijt nog altijd niet is ingevoerd. Zijn richtlijn beschrijft concrete regels voor bodembeheer. Vijf lidstaten stemden afgelopen jaar tegen, waaronder Duitsland en Nederland. Deze landen vinden de zorg voor de bodem meer een nationale aangelegenheid omdat de omstandigheden nou eenmaal overal anders zijn. Bovendien vrezen ze voor extra bureaucratie. Mochten aanvullende maatregelen nodig zijn, dan is dat prima te realiseren binnen de huidige wet- en regelgeving. Zo is er al een Kaderrichtlijn Water, de Nitraatrichtlijn en de Habitatrichtlijn.

Het aanscherpen van de stikstofnormen heeft eraan bijgedragen dat boeren vaker stilstaan bij een betere benutting van mineralen. Ook zijn er de afgelopen jaren opvallend veel bijeenkomsten geweest waar een goede zorg voor de grond centraal stond. Geen open dag of er lag wel een profielkuil of een insporingsproef.

„Maar laten we de invloed van beleid niet overdrijven. Boeren zijn zich van huis uit bewust van het belang van goede grond”, vindt Pekka Personnen, secretaris-generaal van de Europese boerenorganisatie Copa-Cogeca. Zelf komt hij van een boerderij in Finland, die al sinds het jaar 1732 in de familie is en waar nog altijd wordt geboerd. „Boeren werken al heel lang op een duurzame manier, want het is in hun eigen belang. De meeste boeren zullen het van harte eens zijn met de doelen in de bo-

demrichtlijn, maar je moet oppassen met het van bovenaf opleggen van regels.”

Hulp

Volgens Personen staat de Europese landbouw voor een grote uitdaging. Aan de ene kant moet zij voldoende voedsel produceren van een goede kwaliteit en op een duurzame manier. Aan de andere kant worden van de landbouw publieke diensten verwacht, zoals het instandhouden van een aantrekkelijk landschap. Volgens hem kunnen Europese boeren dat als geen ander. „We hebben een gezonde uitgangssituatie en nog altijd genoeg land om behalve aan de vraag naar voedsel, ook in voedergewassen, vezels en biobrandstoffen te voorzien. Maar er zijn ook bedreigingen: een vergoeding voor publieke diensten wordt tot nu toe niet geregeld door de markt, de kosten voor de productie stijgen en het aantal boeren neemt af. Op die manier wordt het voor de boeren die overblijven moeilijker om de beheersfunctie op zich te nemen. Hiervoor zal geld vrijgemaakt moeten worden uit het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB).”

Daarnaast zijn volgens hem geld en inspanningen nodig om te zoeken naar manieren om milieuvoordelen te koppelen aan economische voordelen. Want die gaan vaak hand in hand. Nieuwe technieken hebben geleid tot efficiënter gebruik van mineralen, water en energie. En zo zijn er meer nieuwe ontwikkelingen, waaronder wellicht ook genetische modificatie, die volgens Personen kunnen bijdragen aan een duurzamere landbouw. Daarvoor is wat hem betreft meer onderzoek nodig. Personen: „De Europese boeren kunnen prima aan de wensen van de samenleving voldoen. Maar ze kunnen dat niet alleen.”

‘Vergeet productie van koolzaadolie en ethanol’

Aardappeloogst in Brazilië. De productie neemt op het zuidelijk halfrond het snelst toe door het in gebruik nemen van nieuwe landbouwgrond en doordat de gevolgen van de klimaatverandering minder hard aankomen dan op het noordelijk halfrond.